

Eduard Vääri
(Tartu)

ALFON BERTHOLDI JUTUSTUSI

“Fenno-ugristica” 15. numbris (1989) ilmus neli Vaide liivlase Alfon Bertholdi jutustust ja väike kimp vanasõnu, mis olid kogutud 1988. a. Käesolevas jätkatakse samal aastal kogutud ainekogu avaldamist.

vanâ züonkõ štukiD

v^uol sel'l'i pⁱeri mieZ / ku^sis s^uonkõ // un tä'mmân v^uol
diezgan sūr kōranD // un tä'mmân v^uol maksāmōst pāgin renõ i'l sie
kōranD / un dūonigõ / sieš pagāsts va'lstā v^uol maksāmōst // ni ta
meļliz ne'i / ku ta bro'utšõb dūonigõ / sis ta kizüb dūonikstā /
mikšpⁱerāst tä'mmân um ne'i pāgin maksāmōst i'l sie kōranD // ni ta
kizüb sie kēra vⁱedājizõn / kui ne'i vejb velda / ku sⁱedā tiep sküol
// ku ta v^uolks sküolā lā'nD / sis tā'mmân āb v^uolks maksāmōst
// nē / ku sel'l'i sⁱe azā um //
sis ta bro'utšõp k^uodāi un ta kⁱtõp nāizõn / las paņģõ lēbak^uõ
/ ta lā'p sküolā // sis sküol v^uol k^uõstingõ sieš āigās //

Vana Züonkõ tükid

Oli selline peremees, kutsuti Züonkõ. Tal oli küllalt suur talu. Ja ta pidi maksta küllalt palju renti talu eest. Tuli maksta Dundagasse vallavalitsusse. Siis ta mõtles (nii), et ta sõidab Dundagasse ja küsib Dundagast, miks ta peab nii palju maksta talu eest. Siis ta küsib seda raamatupidajalt, et kuidas võib nii olla, et ta peab nii palju maksta. Raamatupidaja ütleb, et seda teeb kool. Kui ta oleks kooli läinud, siis tal ei oleks olnud maksmist. Nojah, siis selline on asi.

Siis ta sõidab koju ja ütleb naisele, et see paneks leivakoti, ta läheb kooli. Siis kool on olnud Kostrõgil sellel ajal.

ni-ta üõndzõl lã'v k^uõstrõgõ sküolõ // sküolmēstar kiitõB / ku
o'bbõ um pa-tuõD // un äb-nidõD / ku o'bbõ / ta lã'p-k^uodai //
t^uoiz-üõndzõl ta lã'b jo varald / siz-lib juvist // a'iz-lã'p-sküolõ/
sküolmēstar kiitõB / ku um tegiz pa o'bbõ tuõD // ni-ta k^uõlmõz
üõndzõl lã'B / ku kiela kõ'tõks um juõõ / un siz-ne'i äb-vej velda
obbõ // a'iz-lã'b k^uõlmõz-üõmõG / amad äigdõl atõ pi'mdõD //
klopüb lã'p-tagån / nuõõp sküolmēstar i'zõ // sküolmēstar nã'B
/ ku sie miẽkkõks äp-sõ kērdõ // sküolmēstar kuõsüp-si'llõ /
las-tulgõ si'llõ // un siz ni sküolmēstar irgõp-kiitõ / mikspⁱerast ta
um pa o'bbõ / ku tämä ne'i kiela-pⁱerõ pa-o'bbõ äb-üo at-tuõD
/ bet äigastõd atõ pa je'nnõ / ku ta um pa vanã miẽZ / ku tä'mmõn
v^uõlks veõD sküolõ lēmõst / ku ta um nuõr veõD //

no / pierimies-kiitõB / ku ne'i sⁱe azã um // sis-ta lã'p-k^uodai
tã'giz // bet ne'i ka si'gõ pi'mõ ka um / ni ta i't-kabål um pa-tuõD
/ ta maõüb / ku miõgi azã aküb jalõ tä'mmõn / ni-ta va'ntõ mõzõ/
mis-sãl ni um / sūr lãnga-kⁱerã mõõõ // ta vetãp-sⁱe kⁱerã mõõõ/
ta vetãp sⁱe kⁱerã i'zõ / panãB kabãtõ // ni ta at-tulãB k^uodai /
ni-ta va'ntõB / un vãndap-sⁱe kⁱerã vãldis / pägin külda-rõõ sizald
// un ne'i ta / vanã züõrkõ / sküol lã'tõ rikkõks sai //

Siis ta läheb hommikul Kostrõgile kooli. Kooliõpetaja ütleb, et on
tulnud hilja. Ja ei midagi, kui hilja, siis ta läheb koju. Teisel hommi-
kul läheb ta varemmini, siis läheb paremini. Läheb kooli, kooliõpetaja
ütleb, et on jälle hilja tulnud. Siis ta kolmandal hommikul läheb, kui
kell on kahe lähedal, siis ju ei või olla hilja. Läheb kolmandal hom-
mikul, kõik kohad on pimedad. Klopib akna taga, ajab kooliõpetaja
üles. Kooliõpetaja näeb, et selle mehega ei saa hakkama. Kooliõ-
petaja kutsub sisse, tulgu sisse, ja siis kooliõpetaja hakkab rääkima,
miks ta on hilja, et ta ei ole kella järgi hilja tulnud, aga aastaid on
palju, et ta on vana mees, et ta oleks pidanud kooli minema, kui ta
oli noor.

Noh, peremees ütleb, siis nii on see asi. Siis läheb ta koju tagasi.
Aga on ka sügisel pime olnud, siis ta on üht tükki tundnud, ta
märkab, et mingi asi puutub jalga talle, siis ta vaatab maha, mis seal
siis on: suur lõngakera maas. Ta võtab selle kera maast, ta võtab
kera üles, paneb taskusse. Siis tuleb ta koju, siis ta vaatab, arutab
kera lahti: palju kuldraha sees. Ja nii on tema, vana Züõnkõ, koolis
käies rikkaks saanud.

züonkõ p¹erimieZ / täunä v^uõj stukit_päl / ta nei iz me¹liz
 midèD / ku midèd um ti'enõst // tä'mmõn v^uõj peis um neist ka //
 ni_ta e¹däk so¹lõn peis neitsäks / laz_lä'kkõd ibizi käitsõm // säl iz
 randa_jus äp_kouõn um s¹e nit // no nei / miõgi kgrandõst kaks
 kilomeitõrt jarä // ni peis ne'itskäks / vetäb ibist um vibõD siemõ //
 ni_ta me¹lõB / sis s¹e p¹erimieZ / lēuõst va'utõn; mis ne säl tiebõD
 // ni ta pugub va'nlõm / i'bbist attõ jalgad vi'zõ pandõ k¹eütkäks
 / peis neitskäks iz ma'ggõõD skintsõ / um tu'l paläb u'llõpē'õn //
 ni_ta me¹lõB / ku ni veiks näntõn midagõst n^uo_tie'dõ // ta vetäb
 um iz_ellap tulda laigald um vetäb je'ugõ / valäB sidämõ sie tu'llõn
 // iz n^uo_e'dõp põ'az um astäB sil'õ sie je'u'g_päl // vetäp_sis
 piikä stok / um ni rõs'ki kolb nedi ja'l'gi // peis ne'itskäks sõbõd
 virgõ / um va'nlõõD / põjaz_ristiõG pi'õp tu'l sizäl / ku s¹e äb_üo
 riktig ristiõ / sie um miõgi äb_juvä ristiõG // ni ne iekkõõd il'zä /
 ni um a'ilõnäst p¹erimie jürõ / ni_m vetämõst ibizi / astämõst ibizõn
 sälg un ne a'ilõõD kaks kilomeitõrt sie p¹erimie jürõ // bet p¹erimieZ
 nä'B / ku nei ni um / ni tä'mmõn sõmõst e'z'mõks k^uodäi // ni_ta /
 tä'mmõn sõmõst e'z'mõks k^uodäi // ni_ta / tä'mmõn äb_üo aigõ õriini
 v¹e'ddõ sälgõ / ta nei iz vetis käd'dõ un a'ilõb je'tspe'diõn pi'ts tuoista
 r¹ekkõ / tä'mmõn um sõmõst e'z'mõks k^uodäi / las peis neitskäks
 äp_tiedaG /

Züonkõ peremees, tema oli tükkide peale, ta siis ise mõtles
 midagi, et midagi on tarvis teha. Tal oli sulane ja tüdruk ka. Siis ta
 ühel õhtul saatnud sulase tüdrukuga, et mingu hobuseid karjatama.
 Seal ranna juures mitte kaugel on heinamaa, no, talust nii paar
 kilomeetrit eemal. Siis sulane tüdrukuga võtab hobused ja viivad
 sööma. Siis ta mõtleb, siis see peremees, vaja minna vaatama,
 mida nad seal teevad. Nii ta hiilib vaatama: hobustel on jalad
 kõitega kinni pandud, sulane tüdrukuga magavad küünis ja tuli
 põleb väljaspool. Siis ta mõtleb, et võiks nendele midagi teha. Ta
 võtab ja heidab tule laiali ja võtab liiva ja valab tule keskele. Ise
 võtab paljaks ja astub sisse liiva peale. Võtab siis pika toki ja
 natuke puudutab neid jalgu. Poiss tüdrukuga ärkavad ja vaatavad,
 et paljas inimene seisab tule see, et see ei ole õige inimene, see on
 mingi mitteheha inimene. Siis nad hüppavad üles, siis on vaja joosta
 peremehe juurde, tuleb võtta hobused, istuda hobusele selga, nad
 kihutavad kaks kilomeetrit peremehe juurde. Aga peremees näeb,
 et nii on, et ta peab enne saama koju. Ta peab enne saama koju.
 Siis tal ei ole aega rõivaid selga panna, ta võtab need niisama kätte
 ja ruttab edasi mõõda teist teed. ta peab esimesena saama koju, et
 sulane tüdrukuga ei saaks teada,

ku ta um s^{ie} sili // bet tä'mmæn tulab a'ilis i't korantⁱⁿ pi'dd^z /
 un sāl um iks miez is. tuud ul'ē // s^{ie} nā'B / ku iez a'ilis p^ojaz
 rištin^G / ku sie āb. ūo jeyā rištin^G // siz ne'i ādagiz jarā / a'ilis
 tu'bbē si'llē / un neka nānt āgasti^Z / iks piški tubā / un sāl v^ujl
 lod'ēD sa_pāndat pi't's ka'ntē / un semda_potād pālē // miez ni
 a'ilisB si'llē jūokēs // ne'i semda_potād um amād ristēD / mis_sāl
 alē n^uo_pāndē / perand pāl mošsē / ni um semda ul'ē / rišēD
 kal'kē // nai lapstēks ka ma'gēbē tubās // ne alē jarā ādagēD //
 ni ne ka viirē / miez um jarā ādagē / ku āb vej pa_rekandē // nei
 v^ujl jarā ādākēn amā entē aim //

un pⁱerimies tomēr sai k^uolai / nei lids sieš a'iksē / ku v^ujl jus
 p^ujs neitsēks // un kiitēD sie pⁱerimien / miz ne atē iez nā'ēD
 // pejs kiitēB nei / ku sie āb. vej v^elda t^uoiz / ku sis_sel'i āb_jeyā
 rištin^G v^ulks tuud // un pejs neitsēks embit is_tu'od lā'ē ibizi
 kaitēm // pⁱerimi'en v^ul' sūr rekandini / ku sie nāntē nei i'z um
 paud / un ni je'dēpē'd'in sel'iizi a'ždi āb_lī // (13.05.1988)

et tema on süüdlane. Aga tal tuleb rutata ühest talust mööda, seal on üks mees tulnud välja. See näeb, et öösel jookseb paljas inimene, et see ei ole õige inimene. Siis ta ehmatas, tormas tuppä sisse. Aga nagu nendel aegadel, väike ruum ja seal olid kastid pandud mööda ääri ja piimapütid peale. Mees tormab sisse joostes. Siis piimapütid ja kõik nõud, mis sinna on pandud, pöranda peale maha ja siis piim välja, nõud katki. Naine lastega ka magavad toas, need on ära kohkunud. Need ärkavad ka üles, mees on ehmunud, nii et ei suuda rääkida. Nii oli ära ehmatanud kogu oma perekonna.

Ja peremees ka jõudis koju nii samal ajal, kui olid kohal ka sulane tüdrukuga. Ja ütlevad peremehele, mis nad on öösel näinud. Sulane ütleb nii, et see ei või olla tõsi, et siis selline mittehea inimene olevat tulnud. Ja sulane tüdrukuga ei tohi enam minna hobuseid karjatama. Peremehel on vaja rääkida, et ta ise on seda teinud ja et edaspidi selliseid asju enam ei juhtu. (13.05.1988.)

ma mä'dhB / ku ma v^uol' sel'i polakkZ / siz_ jo mäd randas
 vejist ka'l'd'i un pägin liväl un v^uol'id ka letlist / kis vejist // ja sis
 si'gZ v^uol' sur ve'ijimi / ja vejist ve'rdaks / ja vejist bret'liži // ja sis
 ka ne'i v^uol' / ku si'gZ i'tsid v^uol' jevä ve'ijimi / ku pu'giz leit's'
 tül / siz_ v^uol' pägin ka'l'd'i // ja siz_ jo kalämi'ed lekstä mⁱerrd / ku
 sie äiga v^uol' / ku veiz lä'dd // munda_ kejd v^uol' ka / ku diezgan
 sür tülaks leks mⁱerrd // ja nei kejd pu'gis päva_ sidam tül / sie um
 mä'ddän mō_ tül' / ja v^uol' nei / ku v^uol' tövaZ // ja sie uon'd'äl
 v^uol' vä'ggi knass ka'l'd'i amäD kalä_ mi'edän // agä päva_ päi tül'
 veiz_ joud ja v^uol' nei / ku kalämi'edän v^uol' vantimst / agä
 vejb lä'dd mⁱerrd / agä äp // ja kalämi'ed me'list / ku äb_ ve' lä'dd /
 ku um sür tövaZ / las_ kil vejk me'sä_ tül' // agä v^uol' kil le'ndst
 diezgan kōugn ve'gidi e'tam // ja ne'i kalämied ist lä'tt sie e'dän
 ve'gidi e'tam // ja siz_ mä_t_ kiläs v^uol' iks sel'i kalämieZ / ja sie
 kiitB / le'mäst um e'tam ka täm e'dän ve'gidi / ka'l'di un pägin /
 le'mäst e'tam // ja ne'i ne_ sidist ve'gidi lai'j un lekstä e'tam ve'gidi
 mⁱerrd // ja ne'i perin tuld jevist leks // agä sis / ku ne_ jevä kabäl
 v^uol'id brg'utsänD / sie tirmanän *sergi matizän* tül' n^uo_ višis

Kalade püüdmine

Ma mäletan, kui ma olin selline poiss, siis ju meie rannas püüti kalu ja paljud liivlased ka olid ja olid ka lätlased, kes püüdsid. Ja siis sügisel oli suur püük ja püüdsid võrkudega ja püüdsid räimi. Ja siis nii ka oli, et sügisel oli alati hea püük, kui puhus läanetuul ning siis oli palju kalu. Siis läksid kalamehed merele, kui oli selline ilm, et võis minna merele. Mõnikord oli ka, et mindi küllalt suure tuulega merele. Kord siis puhus keskpäevatuul, see on meil maatuul ja oli nii, et oli torm. Ja sel hommikul oli väga hästi kalu kõikidel kalameestel. Aga päevapeale võttis tuul hoogu ja oli nii, et kalamehed pidid vaatama, kas võib merele minna või mitte. Ja kalamehed mõtlesid, et ei või minna, et on suur torm, kuigi on metsatuul. Võrke laskma minna tuli küllalt kaugemale. Ja nii ei läinud kalamehed sel õhtul võrke merre laskma. Ja siis meie külas oli selline kalamees, ja see ütleb, et tuleb minna täna õhtul merele võrke laskma, kalu on palju, tuleb merre lasta. Ja nii nad sidusid võrgud laeva ja läksid võrke merre laskma. Ja pärituult läks hästi. Aga siis, kui nad olid tükk maad sõitnud, tüürimees Sergi Matisel viskas tuul

kibār mⁱerrē / ja ni ne toštē sođē sⁱe kibār kā'ddē un kierist loja
 immōr // agā tūl v^uol' ne'i ve'ggi ja lainād ne'i surD / ku piški
 matōr is-sejita lajē vasē laimidi aijē / ja is-sojtē emmit aigē-pe'd'in
 // ja ni ne ne'istē / ku atē nālāimās / āp-sojtē embit aigē en't's
 jo'utkēks // ja pa-vōndikstēks v^uol' s^anagāi at-bro'ut'sēn k^uoiG /
 kis vetis ka'ldi // ja kalāmi'ed nuštist skuo'ttil i'ldzē aigē tufkāmīs /
 ja k^uoiG ne'is ku kalāmi'ed at nālāimās // sis sⁱe vetiz ānkar i'ldzē ja
 lēks kalāmi'edm a'bbā // k^uoiG jo iz-vej aigē n^uo-vičē kalāme'd'i /
 kalāmi'ed eitē k^uoiG-pāl amā ie / nei v^uol'ē ka'izist ja k^uoiG-pāl
 ne kūjastist qriņi ja āndist nāntēn lemd'i tē jūodē / ja ne'i ne amād
 ie v^uol'tē k^uoiG-pāl // ja āigas naist āb-vejitē sa-v^uodlē me'd'i
 k^uodāi / melēbēD / ku mi'ed atē jarā upāndēnēD // naist kitēbēD
 ne'i um ne nālgalistēn / kis pāgin tōbēD / ni ne atē pāgin sōnēD /
 ni nāntēn um tufkām jūš // agā siz uonē'zē tūl v^uol' ienD piškizēks
 / vo'ilizēks ja sis kalāmi'ed sātē veņdzistēz aigē // ja kalāmi'ed ja
 naist v^uol'tē luštigāi / ku vēl mi'ed atē je'ltsē //

ja sāl āb-v^uolks tirmarēn sⁱe tūl āb-v^uolks pūgān sⁱedā kibār
 mōzē/āp-tieda / kui v^uolks veņD // sie-kerēD tikkiz jēvist lopiz //

kūbara merre. Ja siis nad tahtsid kūbarat kätte saada ja keerasid paadi ümber. Aga tuul oli nii tugev ja lained nii suured, et väike mootor ei suutnud paati vastu laineid ajada ja ei saanud enam ranna poole. Ja siis nad nägid, et on õnnetuses, ei saa enam randa oma jõududega. Aga õnneks oli Sānagile sõitnud laev, kes võttis kalu. Ja kalamehed tõstsid kaitsepõlle üles aeru otsa ja laev nägi, et kalamehed on hädas. Siis see tõstis ankru üles ja läks kalameestele appi. Laev ei võinud ju randa kalamehi viia, kalamehed jäid laevale kogu ööks. Nad olid märjad ja laeval kuivatasid nad rõivaid ja neile anti sooja teed juua. Ja nii olid kõik kogu öö laeval. Aga rannas naised ei jõua mehi koju ära oodata, mõtlevad, et mehed on uppunud. Naised ütlevad, et nii on vaestel, kes palju tahavad, nüüd on nad palju saanud, nüüd on nendega lõpp käes. Siis aga hommikul tuul oli jäänud väikeseks, nõrgaks ja siis said kalamehed õnnelikult randa. Ja kalamehed ja naised olid õnnelikud, et mehed on veel elus.

Kui seal tüürimehel ei oleks tuul puhunud peast mütsi maha, ei tea, kuidas siis oleks olnud. Seekord lõppes kõik hästi.

sⁱe mo^o tul / ne läinid att^õ sa^hgd^õD / ne spⁱšid valä^õd // ja sis
pⁱer^r'i // kis um kou^õgan randa just j^ra / ne läinid valä^õd neⁱ ku
välda mo^o //

ku ma ve^jz / mä^õdd^õn v^uolⁱs ve^rg^õd eⁱtt^õd kou^õgan randa just
jarä / pilist s^õrmo^õ vaⁱtt^õ / ja il ie v^uolⁱ nuz^õn s^õr tövaZ // m^eg
le^ksma randⁱ ja koväⁱtizim / mis ni tieks / lä^õ'ks ve^rg^õ tagän //

aga m^eg meⁱlizim / kolim lä^õ'd / agä ni lib / ku äb^õ veⁱ // ja
m^eg le^ksma / agä ku sainu^õ jo kou^õgan puolⁱst mierda / siz^õ neⁱzm^õ /
ku mi^er um välda ne^õ ka i^ks öra ja munt meⁱlist / bro^õ'uts^õnn^õst
tä^õgiz / laz^õ ve^rg^õd ieb^õd / ku set s^õb^õ aig^õ // agä munt kil^õst /
kou^õgan äb^õ uot^õ ve^rg^õd / kolim lä^õ'd / agä s^õb^õ ve^rg^õd kä^õ'dd^õ //
ja j^õs sai / merk^õ veⁱz n^uo^õ akk^õ ja vⁱedizim ve^rgidi // sil^õkidi
v^uolⁱ pägin / r^uoikkizim vⁱe^õ'dd^õ sie^õ pⁱer^õst / ku tul i^tsi^õ'd ei jo
s^õr^õks // siz^õ bro^õ'utsizim aig^õ / agä mat^õr ka v^uolⁱ pa vo^õ'li /
is^õseit^õta laijä vast^õ tüld^õ // siz m^eg kol^õ'izn^õ aräks äb^õ vast^õ /
bro^õ'uts^õ kuolka^õ puol ja sis^õ kierizim tegiz aräks ira^õ puol // ja m^eg
iz^õ veim^õ ma^õ'ni^õ / ku löja lä^õ'b je^õ'dd^õ p^edi^õ // agä sis pⁱeriz^õks
veⁱzm^õ m^õ'ni^õ / ku löja lä^õ'b aig^õ p^e'di^õ // siz^õ v^uolⁱm^õ riemlist / ku
ni sie^õ re^õ'd s^õm^õ tegiz veⁱdzist^õ aig^õ.

sel^õ'i jo sⁱe kalä^õ mi^e tie um //

See maatuul, lained on tihedad, need tipud kastavad. Ja siis lõpuks, kes on kaugel eemal rannast, need lained kastavad nagu valge maa.

Kui ma püüdsin, olid meil kord võrgud kaugele rannast sisse lastud, olid Saaremaa vahel. Siis öösel oli tõusnud suur torm. Me läksime randa ja pidasime aru, mida tuleks teha, et minna võrkudele järele.

Me siis mõtlesime, püüdsime minna, aga tuleb välja, et ei saa minna. Siis me läksime, aga kui saime kaugemale poolele merele, siis nägime, et meri on valge nagu lagendik ja mõned arvasid, et tuleb sõita tagasi, jäägu võrgud, kui saab vaid randa. Teised aga ütlesid, et võrgud ei ole kaugel, proovime minna, võib-olla saab võrgud kätte. Ja juurde sai, märgi võis kätte saada ja vedasime võrke. Räimi oli palju, püüdsime vedada sellepärast, et tuul läks järjest suuremaks. Siis sõitsime ranna poole, kuid mootor oli ka nõrk, ei vea paati vastu tuult. Siis me püüdsime kiiva Ira poole. Me ei võimud küll märgata, et paat läheb edasi, aga lõpuks võisime tähele panna, et paat läheb ranna poole. Siis olime rõõmsad, et seekord saame jälle õnnelikult randa.

Selline see kalamehe töö on.

ku irgandaksas irgist kalami'edän su'ggi matörD / siz_ ne ve'l
 jeyist iz_müostat nä'ntkiks veijõ un i'tsti'd rikist jarä / iz_ lä'tõ //
 ne'i pägin ke'D / ku v^uõlõ m'ersõ / matörD rikistõ jarä // siz_ v^uõl
 tegiz mustänõst sküotil airõ tu'kamõ / las_ tu'gõd mu'nt lojad a'bõl /
 vi'õd aigõ // ja nei ikskerD ka *sänagõ* ne'i jo o'bbõ lekõ ve'gidi eitam
 // v^uõl ve'nd embit ka'ldi sie üonõõ ja ne ist joda'õ ne'i pigä ka'ldi
 is_pu'õ / sie_p'ierast ne eittõ jo õbbõks // ja ka pu'giz metsä_tul
 / päva_sidam tul // eittõ ve'gõd / ja ni to'õõ br'outsõ aigõ / agä
 matör rikiz jarä ja mit_õ'õ embit iz_üo / kis ve'jks aigõ vidõ /
 amäd v^uõlõ randaõ // ja ne'i tul vis i'tsti'd *sõrmõ* puol je'tspe'diõ
 // ja sis_sie loja päõ v^uõl ka sel'li nuor peis / tända attõ / nutis pa
pis'kis_tammanõks, sie ap_õõõ loja edis_sõra päõ ja louõõ / vä'ggi
 sūr um siindi_mõ min / las_set ni läkkõ / vä'ggi sūr um siindimõ //
 agä ne munt attõ ve'ndõ ke'zzist / ni um sel'li briezmig_jüssõ / ta
 ve'l lo'laB //

ja sis_sie tul nēdi ajis *sõr_mõ* kōl'a_pāl / ja sis sa_te'itõ sie
 matör // un mi'õgis päva_p'errõ v^uõlõ brõ'utsõn k^uodai //

Kui algul hakkasid kalameestel mootorid tekkima, siis nad veel hästi ei osanud nendega püüda ja ühtelugu läksid nad rikki, ei läinud käima. Paljudel kordadel, kui olid merel, läksid mootorid rikki. Siis tuli jälle presentpõll tõsta aeru otsa, et teised paadid tuleksid appi ja viiksid randa. Nii ka ükskord Sänagil läksid hilja võrke sisse laskma, oli olnud palju kalu sel hommikul, et nad ei jõudnud kuidagi kalu välja puhastada. Sellepärast jäid nad hiljaks. Puhus metsatuul, keskpäevatuul. Lasksid võrgud sisse, tahtsid sõita kaldale, kuid mootor läks rikki ja mitte kedagi ei olnud, kes oleks võinud kaldale viia, kõik olid rannas. Ja siis viis tuul üha Saaremaa poole edasi. Ja siis oli paadis ka üks noor poiss, teda on, kutsuti Väike-Tammaniks. See on istunud paadi eesosa ninal ja laulnud: "Väga suur on minu sünnimaa, minu vaid, väga suur on minu sünnimaa!" Teised on olnud vihased, et on selline häda käes, kuid tema veel laulab.

Ja siis see tuul ajas nad Saare poolsaare peale. Siis tegid nad mootori korda ja mõne päeva pärast olid sõitnud koju.

Eduard Vääri
(Tartu)

ALFON BERTHOLD'S STORIES II

Summary

The publication of the texts by Alfon Berthold, a Livonian, started in "Finno-Ugric Studies", 15, 1989, is carried on. The contents of the stories are the private relationships of the Livonians, fishing and customs.

Eduard Vääri
(Tartto)

ALFON BERTHOLDIN KERTOMUKSIA II

Tiivistelmä

Fenno-ugristican numerossa 15 (1989) Eduard Vääri julkaisi neljä liiviläisen Alfon Bertholdin kertomusta ja pienen kimpun sananlaskuja, jotka hän tallensi vuonna 1988. Tässä jatketaan samana vuonna kerätyn aineiston julkaisemista.